

Høsten af Roefrø i 1912 og Roefrøhandelen i Vinteren 1912—13.

Af L. Helweg.

Ligesom i de foregaaende Aar er det Materiale, der er lagt til Grund for nærværende Beretning om Høsten og Frøpriserne, skaffet til Veje gennem Spørgeskemaer, som er udsendte til en Del større Roefrøhandlere og Roefrøavlere til Besvarelse. Paa Grund af Runkelroefrøets daarlige Spireevne blev der i Aar tillige udsendt et særlig Spørgeskema med Hensigt paa Forhold, der kunde tjene til at belyse Spireevnen og Aarsagerne til den daarlige Spireevne. Jeg bringer hermed d'Hrr. en Tak for deres omhyggelige Besvarelse af Spørgsmaalene og for det værdifulde Bidrag, de dermed har ydet til at skabe et paalideligt Billede af de særlige Forhold, som har kendetegnet det forløbne Aar.

I. Runkelroefrøets Spireevne.

De Vanskeligheder, som den mangelfulde Spireevne hos det i 1912 avlede Runkelroefrø har forvoldt Roefrøhandelen i den forløbne Sæson, er af saa indgribende Natur, at Undersøgelserne angaaende Spireevnen i Aar maa gøres til Genstand for særlig Omtale.

I Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 10. Bind, Side 152, har jeg skrevet en Beretning om Spireevnen i Runkelroefrø, avlet i 1902, og i 15. Bind, Side 177, en Beretning om Spireevne i Runkelroefrø, avlet 1907. Det er altsaa nu tredje Gang i de 11 Aar, fra 1902 til 1912, at Vejrliget har været af en saadan Beskaffenhed, at mange Frøavlere har lidt betydelige Tab, fordi Spireevnen i Runkelroefrøet blev for lav.

Ved de tidligere Indsamlinger af Materiale til Belysning af Runkelroefrøets mangelfulde Spireevne har Hovedvægten været lagt paa at faa et saa stort Antal Spiringsanalyser til Raadighed som muligt. Det blev derfor fra Dansk Frøkontrol, jeg fik Hovedparten af de Spiringstal, som blev lagte til Grund for Middeltalberegningen. Denne Gang har jeg valgt den Vej at indsamle Oplysninger direkte fra Avlerne og ikke gennem Dansk Frøkontrol, da der var Sandsynlighed for, at det paa den Maade tilvejebragte Materiale bedre kunde tjene til Vejledning med Hensyn til Fremtidens Runkelroefrøavl. Ved Undersøgelserne i 1902 var det 115 Røeprøver, der var lagte til Grund. I 1907 havde man 708 Spiringsbestemmelser til Raadighed, men deraf var de 456 modtagne fra Dansk Frøkontrol og kun 252 direkte fra Avlerne. De nedenstaaende Resultater er byggede paa Besvarelser fra i alt 488 Avlere. Rimeligvis hidrører saa godt som alle Spiringsanalysetallene paa Spørgeskemaerne fra Analyser, som vedkommende Avler eller Frøhandler har ladet udføre i Dansk Frøkontrol. Man vil derfor ogsaa se, at Aarets Spiringsprocent, beregnet paa Grundlag af Spørgeskemaernes Opgivelse, som nedenfor omtalt, bliver den samme, som er offentliggjort i 21. Meddelelse fra Dansk Frøkontrol.

Gennemsnits-Spiringsprocenten i 6 Døgn og for hele Landet var i

1902.....	38 pCt.
1907.....	58 —
1912.....	60 —

Altsaa var Runkelroefrøets Spiringsprocent i 1902 betydelig lavere end i 1907 og 1912.

Man har et umiddelbart Indtryk af, at Runkelroefrøets lave Spiringsprocent hænger sammen med koldt og regnfuldt Vejrlig navnlig i Eftersommeren. For med bestemte Tal nærmere at kunne angive, hvad der i denne Forbindelse skal forstaas ved koldt og regnfuldt Vejrlig, har jeg henvendt mig til Meteorologisk Institut, som velvilligst har overladt mig Tallene for Middelvarmegrad og Antal Regnvejrdsdage i de fire Sommermaaneder i 1902, 1907 og 1912 samt Gennemsnitstal for de 20 Aar fra 1892 til 1911 for Knudshoved (eller Hannesborg) i Nordfyn, for Svendborg i Sydbyn og for Tystofte paa

Sjælland. I Gennemsnit for disse tre Stationer stiller Forholdet sig saaledes:

	Varmegrad		Regnvejrdsage pr. 30 Dage	
	Juni-Juli	August-Septbr.	Juni-Juli	August-Septbr.
1902.....	15.5	12.9	11	15
1907.....	14.4	13.6	17	15
1912.....	17.2	13.5	11	17
1892—1911.....	16.4	15.1	11	14

Hvad for det første Antal Regnvejrdsage pr. Maaned an-gaar, saa er Afvigelsen fra Middeltallene for de 20 Aar saa lille, at det næppe i særlig Grad kan være Regnvejret, som for-aarsager Nedgangen i Spiringsprocenten. Anderledes stiller det sig med Varmegraden. Som det vil ses, er Middelvarmegraden i August og September 1.5—2.2 Grader lavere end Middelvarme-graden for 1892—1911. Af Tallene Side 315 fremgaar det, at Spiringsprocenten var omtrent lige høj i 1907 og 1912, medens den var betydelig lavere i 1902, og dette stemmer altsaa godt med Varmegraden for August-Septbr. Forsommeren var særlig kold i 1907 og varm i 1912, men det synes ikke at have haft kendelig Indflydelse paa Spireevnen. Frøhandlerne kan altsaa udlede af Tallene, at hvis man i August og September har en Middelvarmegrad under 14° C, maa de være forbe-redte paa, at Runkelroefrøets Spireevne vil volde Vanskeligheder hos mange Avlere. Endvidere læres heraf at det rimeligvis vil vise sig, at i Egne, hvor Varmegraden for August-Septbr. i Gennemsnit af en Aarrække ikke er over 14° C, vil det kun undtagelsesvis kunne betale sig at dyrke Runkelroer til Frø.

Ligesom i de foregaaende ugunstige Frøaar er det Spirings-procenten i 6 Døgn, der er lagt til Grund for Beregningen. Man er nemlig gaaet ud fra, at naar Roedyrkeren i sin Mark kan faa en Spiring, der svarer til 6 Døgns Spiringen i Frø-kontrollen, er det store Ting, og Tallene fra 12 Døgns Spirin-gen har derfor i Praksis mindre Værdi. I 1902 opgives, at Spiringsprocenten var lidt over 5 pCt. højere i 15 Døgn end i 6 Døgn, og i 1907 var den 6—8 pCt. højere i 12 Døgn. I 1912 var Gennemsnitsspireevnen i 6 Døgn 60, i 12 Døgn 68 pCt., altsaa en Forskel, der er en Ubetydelighed større end i 1902 og 1907. Dansk Frøkontrol opgiver i 21. Meddelelse, at den som Middeltal for 1616 Prøver Runkelroefrø har fundet

en Gennemsnitsspireevne paa 68 pCt. i 12 Døgn, og det stemmer altsaa godt med min Opgørelse for 1912.

Der blev allerede i 1902 gjort opmærksom paa, at Eckendorferfrøet havde lavere Spireevne end Barresfrøet. Erfaringerne fra 1912 synes at bekræfte denne Iagttagelse, idet Spiringsprocenten gennemsnitlig i 6 Døgn er

for Barres..... 61 pCt. (Middel af 446 Prøver)
» Eckendorfer 54 — (— - 37 —)

Avlsstedernes Fordeling inden for Landsdelene er omtrent den samme for begge Sorter; men da der kun var 37 Prøver af Eckendorfer til Middeltalberegningen, maa de 54 pCt. tages med Forbehold, idet de ikke kan anses for tilstrækkelig underbyggede.

Ligeledes er der i de foregaaende Beretninger gjort Rede for, at der i vanskelige Frøaar bliver kendelig Forskel paa Runkelroefrøets Spiringsprocent i de forskellige Landsdele. I Tabel 1 er sammenstillet Resultaterne fra 1907 og 1912. Tallene angiver, hvor mange Prøver i pCt., der har været i hver Landsdel med en Spiringsprocent i 6 Døgn af henholdsvis mellem 0 og 40, mellem 41 og 60 og mellem 61 og 100 pCt. De Partier, der er under 40 pCt., vil Frøhandlerne i Reglen være henviste til at maatte kassere. Partier mellem 41 og 60 kan ved »Forskæring« med Partier paa 80—90 pCt. let opnaa en Spiringsprocent i Salgspartierne af omkring ved 70—75 pCt.

Tabel 1. Oversigt over Spireevnen i Runkelroefrø, avlet i forskellige Landsdele 1907 og 1912.

Landsdelene	Antal Prøver i pCt. med en Spireevne af						Antal Spiringsbestemmelser	
	1—40		41—60		61—100		1907	1912
	1907	1912	1907	1912	1907	1912		
	1	2	3	4	5	6		
De sydlige Øer	9.8	4.8	19.1	13.5	71.5	81.7	21	104
Fyn	16.4	4.5	21.0	31.8	62.6	63.7	277	110
Sjælland.....	27.8	15.2	16.7	40.4	55.5	44.4	309	198
Jylland	33.8	26.4	22.8	28.9	43.6	44.7	101	76

Ser man paa Tallene i Tabel 1, Rubr. 1—2, vil man se, at de baade i 1902 og 1907 er jævnt stigende; det modsatte

er Tilfældet med Tallene i Rubr. 5 og 6, (Sjælland i 1912 afviger lidt fra Reglen). Man ser altsaa, at af Frøpartier, avlede paa de sydlige Øer, er det kun ganske enkelte, der maa kasseres, medens omtrent de tre Fjerdedele er upaaklagelige. Paa Fyn er det ligeledes kun faa Partier, der er kassable, og her er det noget over Halvdelen, der er upaaklagelig. Paa Sjælland og i Jylland (Sydjylland) er det derimod omtrent en Fjerdedel af Partierne, der er kassabel, og kun omtrent Halvdelen, der er brugbar.

Naar man erindrer, at vi, som ovenfor paavist, i de 11 Aar fra 1902 til 1912 har haft ikke mindre end tre saa kolde Somre, at Runkelroefrøet har haft vanskeligt ved at modnes (og hertil kommer, at de sydlige Øer viser sig som de afgjort sikreste Avlssteder), er det formentlig berettiget deraf at slutte, at Danmark ligger paa Nordgrænsen for rentabel Frøavl af Runkelroer.

Endvidere har man gennem tidligere Undersøgelser ment at kunne spore en Forskel mellem Avlssteder, der laa nær ved Havet eller længere fjærnedede fra Havet, idet der var en Antydning af, at Spiringsprocenten var noget højere i de Partier, der var avlede i Nærheden af Havet. Gennem de i Aar udsendte Spørgeskemaer blev derfor Frømarkens Afstand fra Havet forlangt opgivet. Dernæst havde man fra 1902 gjort forskellige Erfaringer, der tydede paa, at en Nattefrost, der indtraf den 29. Septbr. havde i kendelig Grad bidraget til at formindske Spiringsprocenten i de Frøpartier, som var avlede paa Planter, hvor Frøet var græsgrønt, da Frostene indtraadte. Forholdet formodes at være det, at naar Frøhviden inde i Frøet er naaet at blive melet, skader Frostene ikke, men er Frøhviden mælket, dræber Frostene Kimen. Saa længe Frøet er græsgrønt, er Frøhviden i Reglen endnu mælket, og det er først, naar Frøet begynder at antage en bleggrøn eller lidt brunlig Farve, at Frøhviden antager den meledede Karakter. I 1912 havde vi Natten mellem 3. og 4. Oktober en Nattefrost, som var omtrent 2 Grader haardere end Frostene den 29. Septbr. 1902, og det var derfor at vente, at Spiringsprocenten maatte blive lav i 1912. Der blev af den Grund i de udsendte Spørgeskemaer anmodet om Opgivelse af Høstningsdato. Hvad der har været høstet inden 22. September, kan man nemlig gaa ud fra, har altsammen haft melet Frøhvide den 4. Oktober.

Hvad der er høstet mellem den 22. Septbr. og 1. Oktober, vil rimeligvis gennemgaaende have bestaaet af modnende Frø fornedet paa Stænglerne og en Del græsgrønt Frø i Spidserne af Frøstænglerne. Hvad endelig det Frø angaar, der har været saa langt tilbage i Udvikling, at det ikke lod sig høste før efter den 1. Oktober, da maa man antage, at Nattefrosten har gjort mest Skade paa disse Frøpartier.

Tabel 2. Middelspiringsprocenten efter forskellig Høsttid, naar Frømarken ligger under eller over 1 Mil fra Havet.

Landsdelene	Spirings-pCt., ordnet efter Høsttid						Antal Roer, ordnet efter Høsttid					
	Før 22/9	Fra 28/9— 1/10	Efter 1/10	Før 22/9	Fra 28/9— 1/10	Efter 1/10	Før 22/9	Fra 28/9— 1/10	Efter 1/10	Før 22/9	Fra 28/9— 1/10	Efter 1/10
	Under 1 Mil fra Havet			Over 1 Mil fra Havet			Under 1 Mil fra Havet			Over 1 Mil fra Havet		
De sydlige Øer.	81.6	72.2	—	—	—	—	23	5	—	—	—	—
Fyn.....	77.3	71.7	59.0	78.5	72.8	—	23	11	1	6	8	—
Sjælland.....	75.3	62.8	60.5	69.3	62.1	50.7	28	11	11	19	18	7
Jylland.....	77.8	72.3	41.5	64.6	65.0	50.0	10	3	2	7	7	2
Middel...	78.0	69.8	53.7	70.8	66.6	50.4						

I Tabel 2 er sammenstillet Resultaterne fra Partier, dels til de tre nævnte Høsttider, dels, hvor Avlsstedet enten ikke har været 1 Mil fjærnet fra Havet, eller det har været over 1 Mil fjærnet fra Havet. Til Spiringsprocent-Beregningen er her brugt Tallet for Spiringsprocent efter 12 Døgn (fordi det til dette Brug maatte anses for bedre end Tallet efter 6 Døgn) og efter den først udførte Spiringsbestemmelse, idet man kan gaa ud fra, at det i Reglen skyldes Fejl ved Opbevaringen af Frøet, naar Spiringsprocenten er kendelig lavere ved den sidst udførte end ved den først udførte Spiringsbestemmelse.

Som det vil ses, bekræfter Springstallene for Sjælland og Jylland, at hvis Avlsstedet ligger mere end 1 Mil fra Havet, bliver Spiringsprocenten kendelig ringere, end hvor Avlsstedet ligger nær ved Havet. Paa Fyn er ganske vist det omvendte Tilfældet, men, som det vil ses af Tallene, var Antallet af Prøver paa Fyn med Avlssted over 1 Mil fra Havet temmelig begrænset, og selvfølgelig er Springstallenes Tilforladelighed afhængig af det Antal Prøver, som de er Middeltal af.

Hvad Høsttiden angaar, da synes Middeltallene i Tabellens nederste Linie at antyde, at de Frøpartier, der er høstede inden 22. Septbr., har noget højere Spiringsprocent, end de Frøpartier, der er høstede i det sidste Tidøgn af Septbr., og de Frøpartier, der først er høstede i Oktober, har atter en betydelig lavere Spiringsprocent end de sidst i Septbr. høstede Partier. Ser man paa Tallene for de enkelte Landsdele, saa bekræfter disse paa en enkelt Undtagelse nær, hvad Middeltallene viser. Det maa imidlertid udtrykkelig bemærkes, at den Omstændighed, at det tidlig modne Frø har haft bedre Spireevne end det sildig modne, ikke er noget afgørende Bevis for, at det er Nattefrosten, der har ødelagt Spireevnen. Der er imidlertid enkelte Tilfælde, som kunde tyde paa, at det er andre Aarsager end Nattefrosten, der har medført den Kendsgærning, som Tabellens Tal er et Udtryk for. Spørgsmaalet maa derfor tages op til fornyet Undersøgelse, naar der paany byder sig Lejlighed dertil.

II. Beretning om Høsten i 1912 og Udsigterne for Høsten 1913.

Roefrøhandlerne havde ventet, at Aaret skulde være bleven ualmindelig godt, og først paa Sommeren tydede ogsaa meget paa, at det vilde blive det. De gode Løfter blev imidlertid ikke indfrie, og Aaret blev tværtimod, hvad Priser og Om-sætning angaar, snarest under end over et Normalaars. Navnlig beredte Afsætningen til Udlandet Skuffelser, idet der ikke blev udført nær saa meget Roefrø som i de nærmest foregaaende Aar.

Efter Statistisk Bureaus Arealopgørelser for 1907 og 1912 viser det sig, at Arealet med

Runkelroefrø	var i 1907	1227,	i 1912	2336	Tdr. Ld.
Kaalroefrø	— i —	686,	i —	1180	— —
Turnipsfrø	— i —	1400,	i —	1331	— —

Der er altsaa foregaaet en meget stærk Udvidelse af Frøarealerne med Runkelroer og Kaalroer. Arealopgørelsen for 1912 viser, at der nu i et Normalaar avles henimod dobbelt saa meget af Runkelroefrø og Kaalroefrø, som Danmark selv kan forbruge, og af Turnipsfrø avles der endog omtrent tre Gange saa meget, som der behøves til Besaaning af Danmarks Turnipsarealer. Man vil derfor let forstaa, at i de Aar, hvor Udlandets Marked er fløvt, bereder en saadan Overproduktion Roefrøhandleren store Vanskeligheder.

Hvad Overproduktionen af Runkelroefrø angaar, da bødede det noget herpaa, at ikke saa lidt maatte kasseres paa Grund af den lave Spiringsprocent. For Frøhandlerne blev dog Tabet paa Grund af daarlig Spireevne ikke saa føleligt, som det vilde have været med en lige saa god Afsætning til Udlandet som i de foregaaende Aar, men for de mange Frøavlere, hvis Roefrø spirede daarligt, har det været skæbnesvangert, at deres Runkelroefrømark saa godt som ingen Indtægt gav i Aar.

For at faa Klarhed over, hvorledes Forholdet var mellem Mængden af godt spirende og daarligt spirende Runkelroefrø, har der paa de sædvanlige Spørgeskemaer været opført en særlig Rubrik for Oplysninger herom. I Henhold til denne Opgivelse har Kontraktavlerne til de paagældende Frøforretninger tilsammen leveret

918 280 Pd. Runkelroefrø med en Spiringsprocent i 12 Døgn af					over 70 pCt.
685 940 — — — — —					mellem 50 og 70 pCt.
245 210 — — — — —					under 50 pCt.

Af Avlen i 1912 har altsaa kun omtrent Halvdelen været brugelig, af den anden Halvdel har de tre Fjerdedele ved Iblanding af stærkt spirende Partier kunnet gøres brugelige, medens en Fjerdedel har været af mere end tvivlsom Værdi. Først paa Efteraaret er nogle enkelte af saadanne lavt spirende Partier solgte til Udlandet til 22 Kr. pr. 50 kg, men Prisen dalede hurtigt til 12—15 Kr. og sluttede med 8—10 Kr. pr. kg i April. I andre Aar har Tyrkiet og Balkanstaterne ofte været Købere til ret store Partier af lavt spirende Runkelroefrø; men i Aar har der ikke været nogen nævneværdig Afsætning til disse Egne paa Grund af Krigen.

De nysnævnte Tal for Frøudbyttet viser, at det er omtrent en Ottendedel af den samlede Frømængde, som har en Spiringsprocent af under 50 pCt., med andre Ord: man kan regne med, at omtrent hver 8. af Landets Runkelroefrøavlere kun har faaet 8—15 Kr. pr. 50 kg for deres Frø i Aar. Noget lignende har rimeligvis været Tilfældet ogsaa i 1907 og 1902.

Efter disse almindelige Bemærkninger om Frøhøsten skal vi gaa over til nærmere Omtale af Høsten i 1912 for de fire Rodfrugtarter hver for sig.

Runkelroer.

Af overgemt Runkelroefrø var der kun ganske smaa Partier, og de har ingen Indflydelse haft paa Markedet i 1913.

Frøudbyttet har været omtrent 18—20 hkg pr. ha, og 1912 maa altsaa betegnes som et omtrent normalt Aar hvad den avlede Frømengde angaar. Lille Taarøje og Eckendorfer synes som sædvanlig at have givet lidt mindre end Sludstrup og Røstet Barres. Bladlus paa Frøroerne er saa godt som ikke optraadt og heller ikke Mosaiksyge.

Kunstig Tørring af Runkelroefrøet har atter i Aar vist sig at være en ganske uundværlig Foranstaltning. Meget af Frøet blev indhøstet i noget fugtig Tilstand, og det menes navnlig at have Betydning, at Tørringen finder Sted saa hurtig efter Tærskningen som mulig. Runkelroefrø, avlet i 1910 og kunstig tørret, har holdt Spireevnen uforandret til 1913; enkelte Prøver synes endogsaa at være gaaet lidt frem i Antal spirede Hoveder. Der er i Aar henlagt Prøver af stærkt og svagt spirende Partier efter at være kunstig tørrede for at se, om Spireevnen holder sig ligesaa godt i svagt spirende som i stærkt spirende Partier.

Det blev i sidste Høstberetning omtalt, at der var Grund til at vente ret gode Priser, da Udsigterne for den kommende Høst i Frankrig og Tyskland ikke var gode. Denne Antagelse blev yderligere bestyrket, da der i Juli Maaned af tre franske Frøgrossister blev købt ca. 150 hkg til særdeles gode Priser, men desværre viste det sig, at de paagældende havde forregnet sig. Der blev langt større Avl i Frankrig end ventet, og de maatte med betydelige Tab lade Handelen gaa tilbage, og det købte Frø blev ikke afsendt. Man ser tillige heraf, hvor vanskeligt det er at have Klarhed over, hvorledes Udlandets og Indlandets Marked ligger, før Roefrøet er høstet og tærsket, og det er derfor sikkert en Uskik, naar Frøhandlerne i de sidste Aar er komne ind paa at begynde at sælge, længe før Frøet er modent paa Marken.

En gros Priserne herhjemme var ansatte til:

Barres 45 Kr. pr. 50 kg

Eckendorfer . . . 50 — — 50 — ,

og den Pris stod uforandret hele Tiden; men da der ved Salg af 5 og 10 hkg gives fra 10—20 pCt. Rabat, maa Aarets Genemsniitspris sikkert sættes betydelig lavere. Ved Eksport til

Udlandet begyndte man med en Pris af 360—390 Kr. pr. 5 hkg, men der blev ikke solgt meget til disse Priser, og den dalede efterhaanden til 340—320 Kr. pr. 5 hkg. Til Tyskland er der ikke solgt ret meget i Aar, da Forbruget dækkedes ved Indkøb fra Frankrig. Til Sverrig har vi maaske haft den største Eksport af Runkelroefrø, men da Sverige væsentligst kun bruger Eckendorfer, har denne Eksport ikke mindsket de danske Beholdninger af Barresfrø kendeligt.

Danmarks Gennemsnitspris for Runkelroefrø i Sæsonen 1912—13 kan derfor næppe sættes højere end til 34—36 Kr. pr. 50 kg, men denne Pris vilde jo ogsaa have været fuldt tilfredsstillende, hvis ikke, som ovenfor omtalt, en Ottendedel af Landets Frøavlere havde maattet nøjes med 8—15 Kr. pr. 50 kg, og hvis blot der havde været saa livlig Afsætning, at de forhaandenværende Lagre var bleven realiserede, men man befrygter, at det ret ofte ikke er Tilfældet.

Hvad Udsigterne for den kommende Høst angaar, da staa de udplantede Runkelroer overalt særdeles godt, og efter Forholdene nu i Juni at dømme, er der Sandsynlighed for en god Høst. Fra Udlandet foreligger ingen Oplysninger.

Kaalroer og Turnips.

Ogsaa Afsætningen af Kaalroer og Turnips har beredt Frøhandlerne store Skuffelser. For det første har Udførselen været betydelig mindre end i de foregaaende Aar, navnlig gælder dette for Fynsk Bortfelder til Sverige. Enkelte mener, at de svenske Frøgrosserere skulde have forsynet sig i Fjor, og at dette skulde være Grunden til den ringe Afsætning, andre derimod tilskriver det den Omstændighed, at Frøhandlerne i Sverige nu er begyndte selv at avle Fynsk Bortfelder. Den sidste Antagelse er vistnok den sandsynligste, og i saa Fald kan man ikke gøre Regning paa, at Sverige herefter vil blive den gode Aftager for Turnipsfrø, som det hidtil har været.

Dernæst har der i Modsætning til, hvad der var Tilfældet med Runkelroer, været meget store Lagre af overgemt Frø. Ved Sæsonens Begyndelse laa der endog paa de danske Frøhandlers Lofters af Turnips mindst 2500 hkg Frø, altsaa nok til Dækning af Danmarks Forbrug, af Kaalroer mindst 1800 hkg altsaa nok til Dækning af Halvdelen af Danmarks Forbrug. Naar saa hertil kommer, at Frøarealerne, som ovenfor omtalt,

er bleven udvidede saa meget, at der i 1912 af Kaalroer er avlet to Gange og af Turnips tre Gange saa meget, som Landet kan forbruge, vil efter al Sandsynlighed en Indskrænkning af Frøarealerne vise sig absolut nødvendig. Efterhaanden som det ad Aare lykkes at skabe faste Afsætningssteder for dansk Roefrø paa Udlandets Marked, kan man til den Tid let igen udvide Arealerne, naar det kan betale sig.

I denne Forbindelse maa endnu udtrykkelig gøres opmærksom paa, at Frøhandlerne i Foraaret 1912 har ladet deres Kontraktavlere ompløje omtrent 33 pCt. af Arealerne med Turnips og ca. 15 pCt. af Arealerne med Kaalroer. Disse Marker kan altsaa ikke være medtagne i Statistisk Bureaus Arealopgørelse for 1912, og havde Vinteren 1911—12 ikke nødvendiggjort denne Ompløjning, vilde altsaa Frøarealerne i 1912 have udvist endnu større Tilvækst, og Overproduktionen vilde have været endnu mere følelig.

Frøudbyttet pr. ha var stærkt vekslende, navnlig for Kaalroer, idet Rapsbiller og Snudebiller paa enkelte Marker anrettede store Ødelæggelser. Gennemsnitlig maa Udbyttet baade for Kaalroer og Turnips i 1912 anslaaes til omtrent 10—12 hkg pr. ha.

Priserne paa Bangholm har hele Sæsonen staaet paa 36 Kr. pr. 50 kg, altsaa samme Pris som i Fjor. Ligesom for Runkelroer har Hektokilogramprisen særlig til Udførsel været betydelig lavere, navnlig hen ad Foraaret. Der blev først paa Sommeren, allerede i Maj—Juni, solgt nogle ret store Partier til England og Amerika til 360 shilling pr. 5 hkg, men sidst paa Sommeren viste Prisen sig dalende, og i Marts—April var den nede paa 260—280 Kr. pr. 5 hkg. Aarets Gennemsnitspris for Bangholm kan næppe ansættes højere end til 30 Kr. pr. 50 kg. Shepherd har hele Sæsonen holdt sig 8—10 Kr. højere i Pris pr. 50 kg end Bangholm, og den har paa Grund af ringe Avl baade i Udlandet og herhjemme været stærkt efterspurgt, navnlig sidst paa Sæsonen.

Hvad Turnipspriserne angaar, da har Yellow Tankard ligesom i Fjor været et Par Kroner under Fynsk Bortfelder. Prisen har for Yellow Tankard været 30 Kr. pr. 50 kg, for Fynsk Bortfelder 32 Kr. 5 Hektokilogramprisen var for Yellow Tankard i Maj—Juni 280 Kr. Efter Oktober har der kun været handlet lidt med Yellow Tankard, idet alle var

forsynede, og i Marts—April kunde der købes stammeægte Frø for 200 Kr. pr. 5 hkg. I Maj—Juni 1912 var Prisen paa Fynsk Bortfelder 300—320 Kr. pr. 5 hkg, den daledede lidt, men holdt sig ellers ret fast hele Sommeren. Aarets Gennemsnitspris maa for Yellow Tankard sættes til 26—28 Kr. pr. 50 kg ligesom i Fjor og for Fynsk Bortfelder til 28—30 Kr. pr. 50 kg. Dales hybrid holdt sig hele Sæsonen paa 28—30 Kr. pr. 50 kg. Af Grey stone var der ikke nok Frø til at dække Landets Forbrug, idet den strænge Frøst i Foraaret 1912 havde ødelagt saa godt som alle Frømarker med hvidkødede Turnips. Der er derfor af denne Sort indført en Del Frø fra England.

Hvad Udsigterne for den kommende Høst angaar, da forårsagede det regnfulde og kolde Efteraar, at Frøet mange Steder blev saaet for sent, og Planterne naaede derfor ikke tilstrækkelig Størrelse til at kunne modstaa Vinteren. Adskillige Marker er derfor ompløjede i Foraaret. I de sidste Par Aar har man ikke mærket noget til Rapsjordlopperne, men i Aar har de anrettet betydelig Skade i Skelskøregnen, og hos flere Avlere har en Ompløjning af større eller mindre Stykker af Kaalroemarken været nødvendig. Den stærke Varme i de sidste Dage af April og først i Maj gav en unaturlig rask Vækst, som havde til Følge, at Planterne løb op i en enkelt, lang, tynd Stængel uden at forgrene sig. Særlig er dette Tilfældet med Turnips, og paa disse har Rapsbillerne mange Steder tillige anrettet store Ødelæggelser sidst i Maj. Ogsaa Kaalroeplanterne er angrebne af Rapsbiller, men da Blomstringen først lige er begyndt nu, da dette skrives, er der Mulighed for, at Skaden ikke bliver saa stor for disse, som for Turnipsen. Avlen i England skal efter Forlydende være lovende. Selv om Hjemmeavlen giver mindre Udbytte pr. Arealenhed end i 1913, er der utvivlsomt saa store Partier overgemt Frø, at der vil vise sig at være rigeligt til Dækning af Landets Forbrug. Af Kaalroer og Turnips maa man derfor være forberedt paa Overproduktion igen til næste Aar, hvis ikke Afsætningen til Udlandet bliver meget større end i 1912—13.

Gulerødder.

Gulerodssvampen er i Aar, saa vidt mig bekendt, ikke optraadt noget Sted, og Afgrødernes Størrelse er derfor langt mere indbyrdes overensstemmende end i de foregaaende Aar.

Hvad Spireevnen angaar, da synes det ugunstige Vejrlig ikke at have haft den skadelige Indflydelse som hos Runkelroer. Der findes ganske vist enkelte temmelig daarligt spirende Partier, men det gør der ogsaa i Aar med særlig gunstigt Vejrlig. Gulerodsfrøets Spireevne maa siges at være omtrent normal i Aar.

Gennemsnitlig har Champion givet 10 hkg pr. ha og Stensballe 6—8 hkg. Prisen var ansat til 100 Kr. pr. 50 kg for Champion og for Stensballe 140 Kr., men den dalede til 75—85 Kr. for Champion og til 100—110 Kr. for Stensballe pr. 50 kg.

I Udlandet har Champion kunnet købes for ca. 60 Kr. pr. 50 kg.

Udsigterne for den kommende Høst er foreløbig gode.

III. Klager og Retssager i Anledning af daarligt Roefrø.

Klagernes Antal har i 1912 været kendelig større end i de foregaaende Aar. Sandsynligvis er dette en Følge af, at Roedyrkeren nu efterhaanden begynder at blive klar over, ikke alene, at han kan faa Erstatning, naar Frøsælgeren har leveret Frø, som ikke er, hvad det er solgt for, men tillige, at han er i sin gode Ret, naar han forlanger Erstatning. Er det en Hest eller en Ko, som en Landmand har købt, er der ingen, der betænker sig paa at forlange Erstatning. Ganske det samme bør være Tilfældet, naar en Landmand har købt Roefrø med den skjulte Fejl at være af en anden og ringere Stamme, end Købmanden har udgivet den for at være. Landmandens Adkomst til at faa Erstatning, naar han har købt en Hest eller Ko med skjulte Fejl, beror paa bestemte Lovparagraffer, men Roedyrkerens Ret til Erstatning, naar han har købt Frø med skjulte Fejl, har fuld saa god Hjemmel i Landets Love. Da man imidlertid maa gaa ud fra, at adskillige ikke er kendte med disse Loves Ordlyd, skal de gøres til Genstand for nærmere Omtale.

For det første har vi Straffelovens § 251, som siger: »Den, som ved falske Foregivender forleder nogen til at købe og modtage en Genstand for noget væsentlig Andet og Værdifuldere, end den er, straffes med Fængsel paa Vand og Brød ikke under 5 Dage eller med

Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar.« At denne Lovparagrafs Bestemmelser ogsaa gælder Roefrø, fremgaar af Dommen af 19. Marts 1912, som findes nærmere omtalt i sidste Høstberetning i Tidsskrift for Landbrugets Planteavl 19. Bind, Side 544. Det er altsaa en afgjort Sag, at den Frøhandler, der sælger Roefrø og udgiver det for at være noget »andet og værdifuldere«, end det virkelig er, straffes med Fængsel paa Vand og Brød. Med andre Ord: Loven stempler Forfalskning af Roefrø som slet og ret Bedrageri, og derefter har altsaa alle Handlende sig at rette. Køber en Frøhandler »sludstruplignende Barres« hos en Grosserer, og han sælger det til sine Kunder for »Sludstrup Barres«, maa han vide, at han ikke undgaar Fængsel paa Vand og Brød, hvis Roedyrkeren klager, og Sagen kommer til Rettens Afgørelse.

Foruden Straffelovens § 251 har vi fra 1. Oktober 1912 at regne til yderligere Støtte for Handelsmoralen paa Roefrøhandelens Omraade faaet en ny »Lov om Straf for urigtig Varebetegnelse.« I denne Lovs § 1 staar der, at »den, der sælger eller til Salg udbyder Varer, maa ikke paa . . . deres Etiketter eller Indpakning eller paa Regninger, Fakturaer eller andre Forretningsdokumenter have anbragt Betegnelser, som enten indeholder en urigtig Angivelse med Hensyn til Varens Frembringelsessted (eller Land), Art . . . eller dog er egnede til at frembringe en fejlagtig Antagelse i nogen af de nævnte Henseender eller . . . urigtig angiver, at Varen . . . har faaet Anbefalinger fra Myndigheder. Overtrædelser heraf straffes med Bøder fra 50 til 2000 Kr., Straffen kan under skærpene Omstændigheder, navnlig i hyppigere Gentagelsestilfælde, stige indtil simpelt Fængsel i 6 Maaneder.«

Angiver en Frøhandler paa sin Prisfortegnelse eller paa Etiketten i Frøsækken, at Frøet er af en 1. Klasses Stamme, saa er Statens Forsøgsvirksomhed den »Myndighed«, som har givet Stammen sin Anbefaling. Naar han derfor har solgt saadant Frø, og Roerne om Efteraaret viser, at Frøet ikke har været den 1. Klasses Stamme, som det er solgt for, vil Straffen være Bøder fra 50 til 2000 Kr. eller maaske endog simpelt Fængsel. Det samme vil antagelig være Tilfældet, hvis det f. Eks. er en lige saa stærkt degenereret Stamme, som den

Sludstrup-Stamme, der forelaa ved Sø- og Handelsrettens Dom af 29. Decbr. 1910. Jvf. Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 19. Bind, Side 545.

Endvidere indeholder samme Lovs § 15 Bestemmelse om, at »hvor Overtrædelse af denne Lovs Bestemmelser har fundet Sted, og nogen enkelt Person eller Forretning derved maa antages at have lidt Skade, er Domstolene beføjede til under den for Overtrædelsen anlagte Sag . . . paa den Skadelidtes Begæring at tilkende denne Erstatning.« Den, der gør sig skyldig i Forfalskninger, kan altsaa ikke alene i Henhold til denne Lov idømmes betydelige Pengebøder til det Offentlige, men hvis de Skadelidte fordrer det, kan han desuden blive dømt til at betale Erstatning til Dækning af det Tab, han ved Levering af det daarlige Frø har paaført Modtageren.

Fra Lovgivningsmyndighedernes Side er det altsaa fastslaaet, at det gælder ligesaa vel Salg af Frø som af Heste og Køer med skjulte Fejl, at Sælgeren skal betale saa stor Erstatning, at den Skadelidte faar Dækning for det Tab, som den skjulte Fejl har paaført ham.

Naar det er Roefrø med skjulte Fejl, det gælder, er det imidlertid desværre endnu almindeligt, at Landmændene krymper sig ved at forlange Erstatning. De mangler Blik for, at det er deres Pligt at klage, og at det er et Ansvar, de paadrager sig, hvis de ikke klager, naar det er daarligt Roefrø, der er solgt for Frø af en 1. Klasses Stamme. Hver Gang en Roedyrker forsømmer at klage, naar der er Grund til Klage, bidrager han jo nemlig til den usolide Frøhandels Trivsel og undergraver den solide Frøhandels Eksistensmuligheder. Den usolide Frøhandler har paa Forhaand de bedste Chancer; fordi han altid kan sælge billigere end den solide Frøhandler, som kun gennem en rationelt gennemført og derfor kostbar Stamfrøavl kan sikre Kunderne stammeægte Frø. Skal den usolide Frøhandler saa tilmed begunstiges ved at slippe for Tiltale, naar han gribes i at have leveret daarligt Roefrø, maa det blive den solide Frøhandler, der bukker under i Konkurrencen. Linerne for god og daarlig Handelsmoral paa Roefrøomraadet her i Landet trænger til at strammes; men enhver vil let forstaa, at disse Liner slappes i Stedet for at strammes, hvis Roedyrkerne forsømmer deres Pligt. Der gives ikke nogen

bedre og sikrere Vej til at skaffe den erfarne Roedyrker store Afrøder end at støtte den solide Frøhandel i dens Bestræbelser for at levere det bedst mulige Frø. Det er altsaa først og fremmest i Roedyrkernes egen Interesse, at alle gode Kræfter forener sig til Bekæmpelse af og forhaabentlig i en nær Fremtid Tilintetgørelse af den usolide Frøhandel herhjemme. Men det eneste virkelig rammende Vaaben er, at ingen Landmand undslaar sig ved at rejse Erstatningskrav, saa ofte der er Anledning dertil.

Før man naar saa vidt, at Landmændene er lige saa beredvillige til at klage over Roefrø med skjulte Fejl som over Heste og Køer med skjulte Fejl, vil der antagelig hengaa adskillige Aar. I denne Mellemtid maa man være forberedt paa ret ofte at komme til at staa over for det Tilfælde, at Køberen nægter at gøre Erstatningskrav gældende, selv om Sælgeren bevislig har forbrudt sig mod Loven om urigtig Varebetegnelse. I tidligere Aar er det saaledes gentagne Gange hændet, at f. Eks. en Landmand, som skyldte sin Købmand Penge, ikke har turdet klage over det daarlige Roefrø, som Købmanden havde leveret, og man var da afskaaren fra at gøre Strafansvar gældende. For Fremtiden vil dette imidlertid ikke være Tilfældet, idet nemlig den ny Lov indeholder en Bestemmelse om, at Handelsministeriet kan meddele Paataleret til Landsorganisationer, altsaa ogsaa til Landboforeningernes Fællesledelse. Bestyrelsen for de samvirkende jydsk og fynske Landboforeninger har faaet en saadan Paataleret, og ventelig vil Fællesledelsen for de sjællandske og lolland-falsterske Landboforeninger i en nær Fremtid ansøge om den samme Begunstigelse. Man kan altsaa gøre Regning paa, at man allerede nu fra Efteraaret af vil være i Stand til at kunne gøre Strafansvar gældende overfor enhver Købmand, der har leveret daarlig Roefrø, selv om den Skadelidte ikke vil klage. Men, ganske vist bliver det, naar det er Landboforeningen, der gør Brug af sin Paataleret, kun Bøder fra 50 til 2000 Kr. til det Offentliges Kasse, Købmanden kan blive idømt, derimod slipper han for at betale Skadeserstatning, hvis de paagældende Roedyrkere af Hensyn til deres Købmand ingen Erstatning vil modtage.

Overalt, hvor det er de Skadelidte, som ikke selv vil klage, bliver det altsaa en Hovedopgave at komme paa Spor efter, hvor der er solgt daarligt Roefrø. Med dette Formaal for Øje

er der af Landboforeningernes Konsulenter inden Saatid indsamlet Smaa prøver hos Landmænd og Forhandlere i Landets forskellige Egne. De paa denne Maade indsamlede Prøver er udsaaede i Landboforeningernes Forevisningsmarker baade i Jylland og paa Øerne. Ved Optagningen til Efteraaret af disse mange Roeprøver, vil det let kunne ses, hvis der skulde være enkelte Roeprøver, som ikke svarer til, hvad de er solgte for. Der vil i saa Fald blive foretaget en nærmere Undersøgelse af Sagen, saavel hos Køberen som hos Sælgeren af disse Prøver, samt foretaget en Taksation af Skadens Størrelse, inden der skrives til Anvendelse af den paagældende Landboforenings Paataleret. Man haaber paa, at en saadan Aar efter Aar gennemført Eftersporing af det daarlige Roefrø efterhaanden skulde vise sig at være til Gavn for den solide Frøhandel. Hvis det nemlig kunde lykkes, at de usolide Frøforretninger, som Aarene gik, kom til at gøre den Erfaring, at det er undtagelsesvis, at det ikke bliver opdaget, naar der er solgt daarligt Roefrø, og at derfor Salg i Danmark af daarligt Roefrø kun kan give Tab og ingen Fortjeneste, vilde de usolide Frøforretninger hurtig forsvinde og de solide Frøforretninger blive eneraadende. Følgen heraf vilde utvivlsomt blive en betydelig Forøgelse af Landets aarlige Høstudbytte af Roemarkerne.

Efter disse indledende Bemærkninger skal jeg gaa over til en nærmere Redegørelse for de i Aarets Løb indløbne Klager. Af Retssager har der, saa vidt mig bekendt, ikke været nogen i Aar, idet Forhandlerne har ønsket Mellemværendet ordnet i Mindelighed uden Domstolens Mellekomst.

Runkelroer.

En Gartner i Nordjylland havde forhandlet 200 Pd. »Runkelroe Sludstrup Barres, garanteret at være Fremavl efter Stamfrø«. Roerne viste 16 pCt. Stokløbere, 26 pCt. grenede og 2—3 pCt. røde eller hvide. Stammen var øjensynlig krydset med Elvetham eller muligvis med Rødbeder og med en hvid grønhoved Fodersukkerroe. Enkelte Roer var korte, tykhovedede med mange Skud i Hovedet, og Stammen viste i det hele taget tydelig Tegn paa en ret fremskreden Degeneration. Frøet havde Gartneren købt hos et større Frøfirma, som oplyste, at det var avlet i Frankrig, men efter dansk Stamfrø. Firmaet betalte Roedyrkerne 35 Kr. pr. Td.

Ld. i Erstatning til Dækning for det Tab, som det havde paaført disse.

Det maa i denne Sammenhæng betones, at det ikke er, fordi Frøet var avlet i Frankrig, at Stammen er udartet, det er derimod den stedfundne Krydsning, der har givet dette Resultat. I sidste Høstberetning, Tidsskriftets 19. Bind, Side 547, blev omtalt et efter dansk Stamfrø i Tyskland avlet Parti Eckendorfer, som var blevet krydset med Sukkerroer. Naar der avles Brugsfrø i Udlandet, er man ofte udsat for, at Frøet, til Trods for et gentaget Eftersyn af Frømarkerne ved det paa-gældende Firmas Kontrollør, alligevel kan blive krydset. Noget tilsvarende er ogsaa gentagne Gange hændet med Eckendorferfrø, avlet i Sortjordsdistrikterne i Sydrusland. Følgen af de paa den Maade gjorte Erfaringer maa sandsynligvis blive, at de fleste Frøhandlere betænker sig to Gange, før de indlader sig paa at forhandle Runkelroefrø, avlet i Udlandet. Selvfølgelig kan dette Faktum, set fra den indenlandske Frøavls Standpunkt, kun hilses med udelt Paaskønnelse.

Der er endnu et Forhold, som det i Frankrig avlede Sludstrupfrø giver Anledning til at omtale. Frøgrossereren oplyste, at Partiet var paa 1000 Pd., og de 800 Pd. havde han brugt til dermed at forskære et andet stort, men hjemmeavlet Parti Sludstrup Barres, der i Henhold til Dansk Frøkontrols Gennemsnitstal havde en noget for lav Spireevne. Disse 800 Pd. har selvfølgelig ogsaa forvoldt Landets Roedyrkere et direkte Tab af 35 Kr. pr. Td. Ld., men da det var blandet i et stort Parti ægte Sludstrup, blev det ikke saa iøjnefaldende, at det kunde give Anledning til Erstatningskrav. Der kan derfor være Grund til at gøre opmærksom paa, at hvis Gennemsnitsspireevnen for Aarets Runkelroefrø sættes højere, end det avlede Frø virkelig svarer til, frister man derved Frøhandlerne til at bruge det højt spirende, franske eller russiske Frø til »Forskæring« af hjemmeavlede Partier. Hvad Følgen deraf kan blive, viser det her fremdragne Tilfælde, og skal man varetage Forbrugernes Interesser, maa det altsaa anses for meget uheldigt at fastslaa en Gennemsnits-Spiringsprocent for Aaret, der er højere end Landets samlede Produktion af Runkelroefrø svarer til.

En Godsejer i Jylland havde købt gul Eckendorfer hos en Frøhandler, der paa sin Regning udtrykkelig udgav den

for at være »I Klasse ved Statens Forsøg«. Frøhandleren havde købt Frøet hos en Frøavler, som i sit Brev af 1. Novbr. 1910, da han tilbyder Frøet, skriver, at Stammen har deltaget i Statens Dyrkningsforsøg i 1903, hvor den havde Nr. 45, men han skriver ikke noget om, at Stammen kom i 1. Klasse. Jeg henledte i den Anledning Frøhandlerens Opmærksomhed paa den ovenfor citerede § 1 i »Lov om Straf for urigtig Varebetegnelse« og gjorde opmærksom paa, at hvis Sagen blev indanket for Domstolene, vilde han utvivlsomt ikke kunne undgaa at blive dømt. Frøhandleren gjorde her over for gældende, at han »havde handlet i god Tro«, men jeg hævdede, at Domstolene sikkert ikke kunde tage en saadan Undskyldning for gode Varer. Der forelaa jo nemlig intet fra Frøhandlerens Side, hvorpaa han kunde bygge den »Tro«, at Stammen havde været i 1. Klasse, tværtimod vilde han ved at have set efter i Stammeberetningen for 1903, Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 11. Bind, Side 335, straks have set, at Lbnr. 45 ikke var i 1. Klasse, men stod øverst i 2. Klasse. Frøhandleren havde altsaa haft let Adgang til at overbevise sig om Stammens Kvalitet, og naar han havde forsømt dette, maatte han tage Skade for Hjemgæld. Det vilde have været af ikke ringe Betydning for Fremtidens Roefrøhandel, at Sagen var bleven indanket for Domstolene for at faa Klarhed over, hvor stor en Bøde Retten vilde idømme, naar der var solgt Frø som 1. Klasse, uden at Frøet var af en 1. Klasses Stamme. Da Frøhandleren imidlertid ønskede Sagen ordnet i Mindelighed, maatte det opgives at faa en Retskendelse, og Sagen endtes med, at Frøhandleren betalte Godsejeren 324 Kr. i Erstatning, som var den Sum, Godsejeren havde beregnet sit Tab til at andrage.

Kaalroer og Turnips.

En større Frøhandler i Jylland havde i Foraaret 1912 solgt 1300 kg Kaalroefrø, som var blandet med Turnipsfrø. Det var ikke en Ekspeditionsfejl, der var begaaet, men en Produktionsfejl, med andre Ord: det var ikke en mekanisk Blanding, der forelaa, men en fysiologisk Blanding. Frøet var avlet i Kontrakt hos en Gaardejer paa Sjælland, og den paa gældende Frøhandler havde begaaet den utilgivelige Forsømmelse, at han ikke havde ladet en Kontrollør efterse Frømar-

ken i Blomstringstiden. Var det sket, kunde de mange Turnipsplanter let have været fjærnede, og Frøhandleren havde sluppet for at betale Skadeserstatning til Kunderne. At Landmændene skulde bære det Tab, som Frøhandleren ved denne sin Ligegyldighed havde paaført dem, vilde der ikke være nogen Mening i. Der var ofte henimod 15—20 pCt. Yellow Tankard i de med dette Frø tilsaaede Marker, nogle færre eller nogle flere, eftersom de paagældende Arbejdere havde været mere eller mindre paapassende ved Udtyndingen med Hensyn til at fjærne Turnipsen og lade Kaalroerne staa. Turnipsen var groet godt til, og Udbyttet var derfor i Reglen ikke blevet saa meget mindre, end det ellers vilde have været. Tabet, som denne Indblanding af Yellow Tankard i Kaalroerne forvoldte, fremkom derimod for det første ved, at Turnipsen før Hjemkørselen maatte sorteres fra for at kunne fodres op før Kaalroerne, dernæst var det en stor Ulempe paa alle de mange Gaarde, hvor man havde Optagningsmaskine, at man ikke kunde bruge Maskinerne, men maatte tage Roerne op med Haandkraft. Erstatningen anslog jeg til 15 Kr. pr. Td. Ld. paa de Gaarde, hvor der fandtes Optagningsmaskine, og 10 Kr., hvor man trak Roerne op ved Haandkraft. De Klagere, som meldte sig, blev der tilsendt en Erklæring til Underskrift, hvori der paa Tro og Love forlangtes opgivet, hvor mange Pund Frø, der var købt, Størrelsen af det Areal, der var tilsaaet med dette Frø, samt en Angivelse af, om Optagningen fandt Sted med Maskine eller med Haandkraft. Jeg beregnede herefter, hvor meget hver enkelt Køber skulde have i Erstatning, og efter min Opgivelse sendte Frøsælgeren derefter hver af Klagerne den dem tilkommende Erstatning. I alt maatte Frøhandleren betale noget over 2000 Kr. til de Skadelidte, men havde alle Købere af disse 1300 kg Kaalroefrø klaget, vilde han være kommen til at betale mindst 6000 Kr. i Erstatning. Man lægger Mærke til, at det altsaa kun er en Tredjedel af de Skadelidte, som har klaget, medens de to Tredjedele med Sindsro har baaret det Tab, som Frøsælgeren har paaført dem.

Frøhandlerne kan af dette Tilfælde tillige udlede den Slutning, at en Frøhandler aldrig bør forhandle Roefrø, som ikke har været avlet under hans egen Kontrol. Kommer derfor om Efteraaret en »Fribytter« og vil sælge sit Roefrø, maa

Frøhandleren afvise Manden, selv om Frøet tilbydes til aldrig saa billig en Pris. Har man ikke ført Kontrol med Avlen, købes Katten i Sækken, og efter at Loven om urigtig Varebetegnelse er traadt i Kraft sidste Efteraar, er det Tusinder og atter Tusinder af Kroner, Frøsælgeren kan komme til at betale i Skadeserstatning, hvis der bliver Grund til at klage.

Foruden i Jylland har der ogsaa paa Fyn været solgt Kaalroefrø med iblandet Turnips. Det var Fynsk Bortfelder og ikke Yellow Tankard, og det var ikke en fysiologisk Blanding, men en mekanisk Blanding. Partiet var kun lille, og Købmanden havde affundet sig med sine Kunder, inden der blev givet mig Underretning om Sagen. Desværre havde de fynske Landboforeninger ikke faaet Paataaleret dengang, og der var derfor intet at gøre.

Paa Fyn var der en Købmand, som havde leveret Kaalroefrø, der viste sig at have været Raps. Til alt Held for vedkommende Købmand var det kun ganske faa Pund, som var solgt til nogle faa Husmænd, Købmanden der var gammel Landmand, forstod godt selv at taksere Skaden, og han betalte dem ca. 250 Kr. pr. Td. Ld. i Erstatning, kun et Par Husmænd vilde ikke lade sig nøje dermed; de forlangte over det dobbelte. Jeg raadede Købmanden til at lade dem gøre Alvor af deres Trusel om at lægge Sag an, idet jeg var sikker paa, at Domstolene ikke kunde dømme ham til at betale mere end 250 Kr. pr. Td. Ld. i Erstatning. De Handlende skal betale i Erstatning, hvad Ret er, men Optrækkeri bør de være skærmede imod.

Dernæst har der været flere Tilfælde, hvor jeg har været tilkaldt i Anledning af, at der i tidlig saaede Marker med Grey stone, Finsk Turnips e. l. har været mange Stokløbere. Det har ofte faldet mig noget vanskelig at faa de Skadelidte til at forstaa, at der for Stokløbning i tidlig saaede Turnipsmarker ingen Erstatning kan idømmes. Det er nemlig ikke Frøets Skyld, hvad tydeligt fremgaar af, at selv om den Skadelidte havde købt det paagældende Turnipsfrø et andet Sted, vilde Resultatet være bleven det samme. Der eksisterer ikke nogen Stammer af Grey stone eller af andre Sommerstaldfodrings-Turnips, som er saa modstandsdygtige over for Stokløbning, at de ikke løber i Stok, naar de tilfældige lokale Forhold, som tidlig Saaning, rigelig Næring o. l., er til Stede.

Det vil derfor være ubilligt at drage Frøsælgeren til Ansvar og forlange, at han skal erstatte det Tab, Stokløbningen forvolder, da han bevislig er uden Skyld heri.

Endvidere har der været over en halv Snes andre Sager, men af mindre Omfang, og som derfor ikke giver nogen Anledning til særlig Omtale ved denne Lejlighed.

Andre Rodfrugterter.

Der er indgaaet Klage over en Gulerod, som ved Eftersyn af et Par Marker viste sig at have givet indtil 96 pCt. Stokløbere. Naar Frø af Gulerødder avles i Sydeuropa, og Frøet saas her i Landet, har det vist sig, at Følgen stundom kan blive, at saa godt som hele Plantebestanden bliver Stokløbere. Frøhandlerne er godt kendte med dette Forhold, og til Trods for, at det italienske Gulerodsfrø er meget billigere end andet, er der derfor ingen Frøhandler, der tør købe det. Det var sidste Aar meget vanskeligt at skaffe Gulerodsfrø fra Udlandet, og paa anden, tredje Haand var saa dette Parti kommet den uheldige Forhandler i Hænde. Erstatningens Størrelse staaer endnu, da dette skrives, uafgjort hen.

Det kunde maaske synes modstridende, at Stokløberne i Gulerødder medfører Erstatningsforpligtelser, men Stokløberne i Turnips ikke; men det har simpelthen sin Grund i Forholdenes Natur. Holder Frøhandleren over den Regel kun at forhandle Gulerodsfrø, der er af god Stamme og avlet i Mellem- eller Nordeuropa, men ikke i Sydeuropa, kan han sikre sine Købere mod de mange Stokløbere. Men der eksisterer ikke nogen Stamme og heller ikke noget Avlssted, hvorfra Frøhandleren kan forskaffe sig Turnipsfrø, som man kan have Sikkerhed for ikke løber i Stok, naar det saas 4—6 Uger før normal Saatid og i en Mark, hvor Vækstbetingelserne begunstiger Stokløberdannelsen. Der kan derfor ikke være Tvivl om, at Frøhandleren ved et Sagsanlæg vilde blive idømt Erstatning for Gulerodsfrøet, som giver over 75 pCt. Stokløbere, medens han vilde blive frifunden, hvis det var Turnipsfrø, der havde givet 75 pCt. Stokløbere.

Til Slutning skal som en Kuriositet kun nævnes, at til Vildtbestandens Vinterfodring var der paa et større Gods tilsaaet omtrent 100 Td. Ld. med Vinterraps. Da Planterne kom op, viste det sig at være Vinterrybs og ikke Vinterraps.

Vinterrybsen giver langt mindre Topmasse og ædes ikke saa villigt af Vildtet som Vinterraps. Sagen blev afgjort i Mindelighed, men vedkommende Grosserer, der havde solgt Frøet, maatte betale en betydelig Sum Penge i Erstatning.

IV. En vigtig Reform paa Roefrøhandelens Omraade.

Under denne Overskrift blev der i sidste Høstberetning givet en historisk Redegørelse for Garantispørgsmaalets Udvikling paa Markfrøhandelens Omraade her i Landet gennem den sidste Menneskealder. Det blev paavist, hvorledes Analysegarantien var indført for ca. 30 Aar siden, medens Udbyttegarantien først med Aaret 1913 kunde siges at have vundet almindelig Udbredelse. Udbyttegarantien er altsaa noget nyt paa Roefrøhandelens Omraade, og der kan derfor være Grund til i Aar at give et Par supplerende Oplysninger til Omtalen i Fjor.

Analysegaranti er Garanti for Frøets Artsægthed, Udbyttegaranti er Garanti for Frøets Stammeægthed. Artsægtheden kan en Undersøgelse af Frøet give betryggende Sikkerhed for. Stammeægthed, derimod, lader sig kun bestemme gennem en Undersøgelse af Afgrøderne i Marken, medens en Frøanalyse er ganske betydningsløs dertil. — For Græssernes Vedkommende er det ikke Stammer, men Arter, man har med at gøre, medens det for Roernes alene er Stammen og ikke Arten, der betinger deres Dyrkningsværdi. I Markfrøhandelen bliver derfor Analysegarantien det eneraadende for Græsfrøet og Udbyttegarantien det eneraadende for Roefrøet. — Endvidere er der den Forskel med Hensyn til Bedømmelse af Erstatningens Størrelse, naar Frøvaren ikke er, hvad den er udgivet for at være, at for Græsfrø, solgt med Analysegaranti, har Frøkontrollen fastsat bestemte Regler for alle forefaldende Tilfælde, saaledes at den Skadelidte og Frøsælgeren uden andres Mellekomst med Lethed kan afgøre, hvad der skal betales i Erstatning. For Roefrø, solgt med Udbyttegaranti, kan der derimod ikke fastsættes almengyldige Regler for Erstatningen; den maa ansættes efter en Voldgifts Skøn i hvert givet Tilfælde, og under tilbørlig Hensyntagen til de stedlige Forhold. — Endelig maa man lægge Mærke til, at det Roefrø, som en Frøhandler skal kunne sælge med Udbyttegaranti, maa være avlet efter

hans eget Stamfrø og under Tilsyn af hans egen Kontrollør i fast Kontrakt med en dansk Frøavler, thi kun da kan han have den fornødne Sikkerhed for det avlede Frøs Stammeægtighed. Det Græsfrø, som skal sælges med Analysegaranti, kan Frøhandleren derimod købe, ligegyldig om det er i Indland eller Udland, hos Fribyttere herhjemme eller hos udenlandske Grossister; det eneste, han behøver at tage Hensyn til, er Prisen i Forhold til den tilsendte Frøprøves Renhed og Spireevne. Naar Græsfrø til Salg med Analysegaranti kan købes hvor som helst, men Roefrø til Salg med Udbyttegaranti ikke kan købes, men kun skaffes til Veje gennem Kontraktavl, bygget paa Stamfrø, som Frøhandleren selv har avlet, er Grunden dertil simpelthen den, at Græsfrøets Kvalitet kan bedømmes efter en Analyse af en Frøprøve, Roefrøets Kvalitet, derimod, afhænger alene af Afstamningen, og Sikkerhed for Afstamningen kan Frøhandleren ikke have, med mindre han driver egen Stamfrøavl. Er Græsfrøgrossisten blot dygtig Handelsmand, er det tilstrækkeligt, men Roefrøgrossisten skal baade være dygtig Handelsmand og dygtig Frøavler. Salg af Roefrø med Udbyttegaranti stiller altsaa betydelig større Krav til en Frøforretnings Leder end Salg af Græsfrø med Analysegaranti, og man kan derfor ikke undre sig over, at Udbyttegarantiens Indførelse først kom en Menneskealder senere end Analysegarantiens.

Med Hensyn til Udbyttegarantiens Anvendelse i den praktiske Frøhandel kan der være Grund til at henlede Opmærksomheden paa et Par særlige Forhold. For det første maa det haves i Erindring, at det ikke er nødvendigt, at Roedyrkeren faar Frøet i en Sæk, lukket med en særlig Garantiplombe. Sørger Roedyrkeren blot for, at det fremgaar af Regningen eller af Etiketten i Sækken, eller paa anden Maade, at det paa-gældende Frø er solgt ham med Udbyttegaranti, er det tilstrækkeligt til derpaa at bygge et muligt Krav om Erstatning. Købmanden, derimod, som faar Roefrøet fra Grossisten, maa paase, at Frøet modtages i Sække, lukkede med Garantiplombe. Skulde der om Efteraaret komme Klage fra de af Købmandens Kunder, som har faaet Frø af det i de garantiplomberede Sække leverede Frø, bliver det nemlig ikke Købmanden, men Roefrøgrossisten, der kommer til at udrede den mulige Erstatning. Købmanden maa sørge for, at der paa Roefrøgrossistens Regning staar, at Frøet er solgt med Udbytte-

garanti, og at Partinummeret er vedføjet. Har Købmanden blot dette i Orden, og han ved, at han ikke har solgt andet Frø under Udbyttegaranti, end det paa Grossistens Regning opførte, kan han være absolut sikker paa, at han aldrig kan blive dømt til at betale Erstatning. Den selvvirkende Kontrol, som Roefrø-Grossistforeningen har oprettet for de med Udbyttegaranti af dens Medlemmer solgte Frøpartier, er nemlig saa paalidelig, at det Tilfælde formentlig aldrig kan indtræffe, at Voldgiften ikke med Lethed kan afgøre, hvor Fejlen ligger, og hvem Erstatningspligten paahviler. Det vilde føre for vidt ved denne Lejlighed at gøre Rede for, hvorledes Reglerne er for denne Kontrol, og det er for saa vidt heller ikke nødvendigt, da de kommende Aars Høstberetninger ved Omtalen af Erstatnings-sager utvivlsomt vil komme til gennem bestemte Eksempler at vise, hvorledes Kontrollen virker.

Skønt hidtil den Regel har været overholdt: ikke i Høstberetningerne at fremdrage enkelte Frøforretninger, maa der i Aar gøres en Undtagelse med Hensyn til Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger og Danske Landboforeningers Frøforsyning. Der er nemlig mellem disse Frøforretninger og de samvirkende Landboforeninger og Husmandsforeninger i de forskellige Landsdele indgaaet en Overenskomst, i Henhold til hvilken Landboforeningerne og Husmandsforeningerne udnævner et Kontrolnævn, der vælger et Udvalg paa tre Mænd, for at kontrollere de Partier af Kløver-, Græs- og Roefrø, som udbydes af de to nævnte Forretninger. Beslutningen blev vedtaget ved Delegeretmøderne sidste Efteraar, og Kontrolnævnet træder i Virksomhed fra den kommende Sæson at regne. Som en Foranstaltning, der har historisk Interesse, kan dette ikke lades uomtalt i Høstberetningen, tilmed, da det utvivlsomt vil bidrage til Gennemførelsen af de rene Liniers Princip paa det hjemlige Frømarkeds Omraade.
